

Jussi Hartoma

Hankalat jäljet eli ruukkiseppien kintereillä

Epilogi

Lähtökohtana sukujuurien jäljittämiseksi oli perimätieto "vallooneista", vanhan Lutherin Huspostillan kansilehden nimet ja 1960-luvulla tehdyt ensimmäiset sukuselvitykset. Näistä löytyivät nimet Blomberg, isäni aikaisempi sukunimi, Strömberg, Hjerpe ja Dufva, joille yhteistä oli ammatti ruukkiseppä, joko hienotae- tai vasaraseppä.

Mitä pitemmälle 1980-luvulla käynnistyneet selvitykset etenivät sen enemmän tuli vastaan seppiä. Pojat seurasivat isiensä jälkiä ja seppäsuvut menivät naimisiin keskenään. Mutta mitä olikaan jäljittää nuoria oppipoikia ja sepänsällejä, jotka vaihtoivat mestaria ja ruukkia. Ja mestaritkin olivat kysytyjä. Heitä ruukkien omistajat siirsivät ruukeistaan toiseen. Monet seppäsuvut siirtyivät Ruotsista Suomeen, parhaita jopa salakuljetettiin! Entä keitä olivat "vallooneit" ja löytyykö Liivimaalta muuttaneen nuoren pakolaisen tausta.

Seppämestari Carl Pet. Blombergin jälkeläiset

Nuori sepänkisälli Carl Eric Blomberg tuli Fiskarsiin vuosi sen jälkeen, kun Fiskarsin uusi hienotae-paja otettiin käyttöön eli v. 1844. Ruukin-omistaja Julin oli käynyt useaan otteeseen Ruotsissa houkuttelemassa taitavia puukkoseppiä töihinsä. Eskilstunan vapaakaupunki oli oivallinen paikka hakea työvoimaa, sillä siellä oli runsaasti erilaisia puukko- ja veitsipajoja. Seppien kaupunki Eskilstuna oli jo vuodesta 1771. Niinpä esimerkiksi vuosina 1811–15 oli siellä 22 seppämestaria ja 54 kisälliä. Kaikille taitaville kisälleille

ei löytynyt välttämättä sellaista paikkaa, josta olisi päässyt apulaismestariksi tai seppämestariksi, joten muutto oli uusi haaste.

Carl Eric tuli Eskilstunaan puukkosepälle oppipojaksi Hedistä läheltä Köpingiä 15-vuotiaana. Hän oli syntynyt naapuripitäjässä Malmassa v. 1821. Sekä Hedissä että Malmassa oli useita ruukkeja. Vähän Carl Ericin muuton jälkeen lähti Eskilstunaan myös hänen pari vuotta nuorempi veljensä Per Adolf. Hän lähti aluksi sorvarin oppipojaksi ja siirtyi siitä puukkosepän oppiin.

Carl Eric tuli ilmeisesti tutun mestarin oppiin, sillä seppämestari Norrström oli syntynyt Hedissä. Tapana oli ilmeisesti mennä tutulle, mikäli mahdollista.

Liekö Eskilstunasta Fiskarsiin vähän aikaisemmin siirtynyt seppämestari Holmström myös vaikuttanut Carl Ericin muuttoon. Sama verstaas oli kummallakin ollut. Kerrotaan, että ruukin-omistaja Julin haki myös salaa työntekijöitä. Fiskarshan aloitti v. 1843 pöytäveitsien teon uudessa pajassaan.

Carl Ericin isä Carl Pet. Blomberg oli myös puukkoseppämestari. Hän oli syntynyt Tukholmassa v. 1792 eli samana vuonna kuin kuningas Kaarle III murhattiin. Carl Peter kiersi useissa ruukeissa nuorena oppipoikana ja kisällinä lähinnä Malmassa ja Hedissä, joissa oli useita pieniä ruukkeja. Hediin hän muutti oppipoikana Fellningsbrosta, johon puolestaan jäljet johtavat Sveidistä.

Vierekkäisissä Västmanlandin ja Örebron lääneissä oli kymmeniä ruukkeja ja pajoja useilla paikkakunnilla. Nuori oppipoika tai kisälli saattoi siis vaihtaa paikkaa hyvinkin tiuhaan hakiessaan oppia ja mahdollisuuksia päästä eteenpäin.

Carl Peter Blomberg kuoli Hedissä 69-vuotiaana takanaan kaksi avioliittoa ja kymmenkunta lasta.

Carl Eric Blomberg avioitui Fiskarsissa 25-vuotiaana torpparintytären Johanna Lovisa Wikströmin kanssa. Naimisikä vastasi silloista keskimääräistä naimisiinmenoikää seppien keskuudessa ainakin Ruotsissa. Eikä naimisiin voinut mennä ennen kuin oli vähintään kisälli. Oppipoikana joutui olemaan 6–8 vuotta ja kisällinä vähintään kaksi vuotta. Sen jälkeen saattoi päästä apusepäksi ja sitten apulaismestariksi.

Carl Eric ja Johanna Lovisa saivat 7 lasta, joista yksi kuoli nuorena. Elossa olevista kolmesta pojasta jokainen seurasi isänsä jalanjalkia. Vanhimmat pojat Carl Alfred (s. 1847) ja Adolf Fridolf (Fritiof) (s. 1849) sekä pojista nuorin Frans Johan (s. 1856) työskentelivät Fiskarsin hienotaetehtaalla.

Frans aloitti lokakuussa 1868 ja sai päivältä peruspalkkaa 20 penniä. Työpäiväkirjan mukaan Frans Johan valmisti kynäveitsiä ja linkkuveitsiä. Tuotteista maksettiin erikseen. Oppipoika-aikanaan hän kävi Fiskarsin sunnuntaikoulua 13-vuotiaana.

Carl Eric Blomberg kuoli yllättäen tautivuoteella v. 1867 vain 45-vuotiaana. Hänen kätensä töitä olivat pöytäveitset ja haarukat. Carl Alfred ja Adolf Fridolf päätyivät seppämestareiksi, mutta nuori Frans Johan jätti oppipoikavuosien jälkeen pajan ja muutti Viipuriin ja aloitti rautatieläisen uran. Siitä alkoi uusi rautatieläissukujen kytkentä tähän päivään asti. Fridolf meni naimisiin Klementina Kristina Bäckin (s. 1841) kanssa, joka kuului Bäckin seppäsukuun ja apet taisivat olla samalla verstaallakin töissä.

Sisarista Ida (s. 1852) meni naimisiin puolestaan Karl Axel Holmströmin (s. 1851) kanssa, joka edusti myös seppäsukua. Holmströmit muuttivat Nummelle, jossa oli myös ruukki. Carl Alfredin poika Karl Gustav (s. 1874) oli myös hienotaetehtaassa oppipoikana. Myöhemmin hän muutti Leppävirralle. Adolf Fridolfin tytär Aina Kristina meni naimisiin seppämestari Karl Johan Nordmanin (s. 1869) kanssa, jonka isä oli hieno-

taeseppämestari Johan Gustav Nordman (s. 1842) samasta pitäjästä.

Ruukin sepät asuivat Fiskarsissa alaruukissa eli joen portin puolella. Joen toisella puolella asuivat muut työntekijät eikä sinne ollut asiaa, jos halusi välttää tappeluita. Seppien taloon kuului "huussi", jossa pidettiin muun muassa lehmää. Kesällä lehmät pidettiin yhteislaitumella.

Frans Johan Blomberg löysi vaimokseen Ulrica Lovisa Strömbergin (s. 1860 Ruotsinpyhtäällä). Lovisan isä oli Carl Fridolf Strömberg ja äiti Carolina Levin ja sitä kautta tulee uudet kytkennät muihin seppäsukuihin.

Strömbergien seppäsuku

Vuonna 1797 ilmestyi kolme nuorta miestä Mustioon Karjaalle: Reinhold Strömberg sekä Blåberg ja Olin. Reinholdin syntymäpaikaksi merkitään Liivinmaa ja syntymävuodeksi 1777.

Paikkakunnalle tuloon liittyy useampikin tarina, mutta yksi niistä tuntuu luotettavimmalta, kertoo tiedot koonnut Suoma Sarkasuo ent. Strömberg vuonna 1962. Tarinan on kertonut seppä Blåberg.

Sen mukaan sekä Blåbergien että Strömbergien esi-isät olivat Ruotsista, keski-Ruotsista läheltä Norjan rajaa. He olivat olleet aseseppiä ja olivat Ruotsin suurvallan aikana kulkeutuneet armeijan mukana Baltian maihin. Olivat jääneetkin sinne palaamatta enää takaisin emämaahan. Kun Ruotsi sitten Suuren Pohjan Sodan aikana menetti nämä Itämeren maakunnat, palasi entinen maataomistava ylimystö asuinsijoilleen ja rahvas, ruotsalaiset siirtolaiset mukaanluettuina, joutui takaisin maaorjuuteen. Pienestäkin niskuruudesta oli ankarat rangaistukset ja tämä oli tietenkin karvas pala ruotsalaisille.

Tarina kertoo edelleen, että eräs ruotsalainen oli jostakin rikkeestä teljetty jonnekin raipparangaistusta varten, jolloin joukko ruotsalaisia miehiä olisi vapauttanut toverinsa. Miehet olivat sitten metsiä pitkin paenneet rannikolle, varastaneet siellä jonkun saksalaisen aluksen ja purjehtineet Suomeen jonnekin Naantalın seudulle. Täällä he olivat upottaneet aluksen ja hajaantuneet ympäri

maata. Näiden pakolaisten joukossa olisi siis ollut Strömberg ja Blåberg ehkäpä myös Olin, joka ilmestyi Mustioon samaan aikaan.

Mikä sai tulemaan Mustioon? Paikkakunnalla asui mylläri Eric Strömberg, jonka alkuperää en tunne. Arveltiin jo aikaisemmin, että hän olisi Reinholdin sukulainen, puhuttiin jopa vanhemmasta veljestä. Joka tapauksessa Reinhold pääsi aluksi tallirengiksi Mustion kartanoon, myöhemmin hän oli kartanon kuski, sittemmin sahuri ja mylläri.

Hänen poikansa Carl Gustav, syntynyt 1800 Mustiossa, oli Mustion kartanossa Linderien kamaripalvelija ja hovimestari. Hänen kerrotaan matkustelleen nuoren vapaaherra Linderin kanssa ympäri Eurooppaa. Linderien omistamaan Mustion ruukkiin päätyivät myös Hjerpen ja Dufvan seppäsuvut.

Carl Gustavin tytär Olga meni naimisiin tehdasseurakunnan lukkarin Olinin kanssa, joka kytkeytyy näin jälleen Strömbergeihin. Isä Olin oli suutari. Vanha Olinin pappa, Olgan poika puolestaan kertoi aikanaan toisenlaista tarinaa, jota pidetään enemmänkin vanhojen ukkojen tupakkaturinana.

Sen mukaan Strömbergien suvun kantaisä olisi ollut jonkun englantilaisen merirosvolaivan ruotsalaissyntyinen kapteeni, nimeltään Strömsten. Tämä olisi vanhoilla päivillä rangaistusta välttääkseen asettunut asumaan jonnekin Itämeren maa-kuntiin ja ottanut nimekseen Strömberg.

Joka tapauksessa Strömbergien seppäveri pulpahtaa esiin Carl Gustav Strömbergin pojanpojassa Carl Gustavissa, joka syntyi Mustiossa 1847. Isä Carl Fridolf, syntynyt 1823 Mustiossa, oli puuseppä. Nuori Carl Gustav oli naulaseppänä Strömforsin eli Ruotsinpyhtään ruukissa. Hän oli välillä Perniössä Kosken ruukissa. Sieltä hän löysi myös vaimonsa. Ja kuten tapana oli todennäköisesti sepäntyttären. Carl Gustav oli sittemmin nippuseppä ja perusti myöhemmin Kuohunkosken Kimpपुरauta ja naulapajan 1878.

Carl Fridolfin tyttären Carolinan toinen puoliso oli seppämestari Karl Uggelberg. Carl Fridolfin kaksosista Ulrica (s. 1860) löysi mieheksen naapurista Fiskarsista syntyjään olevan hie-

notaepajassa työskennelleen Frans Johan Blombergin (s. 1856), joka katkaisi osaltaan seppäperinteen. Carl Gustav Strömbergin pojan Gustav Hjalmarin (s. 1873) poika Kalle Kustaa Strömberg (s. 1895), sittemmin Sarkasuo, oli Karjaalla ruukissa. Isä Hjalmar siirtyi Pohjan pitäjän Billnäsän ruukille, jossa syntyi toinen poika Wilho Jalmari v. 1897.

Gustav Hjalmar siirtyi myöhemmin Petäjävedelle kyläseppäksi. Wilho puolestaan meni Billnäsille sepäksi. Vuonna 1916 hän lähti setänsä Klaes Yrjö Strömbergin, myöh. Wirtavuori, ja veljiensä Kalle Kustaa Sarkasuon ja Väinö Johannes Silosaran sekä 60-henkisen komennusryhmän kanssa Venäjälle metallitehtaita uudistamaan. Klaes-setä jäi sille tielle. Myöhemmin Wilho oli kiertävänä kyläseppänä ja lopulta perusti pajan Petäjävedelle. Wilhon pojat jatkavat tänä päivänä sepän töitä Petäjävedellä.

Jos liittyy Strömbergeihin merirosvotarina, liittyy se myös naimakauppojen myötä Blombergeihinkin ja suuremmalla todennäköisyydellä. Kyse oli paremminkin rannikkorosvoista, jotka olivat aikansa yhdenlaisia vapaustaisteliijoita tai sissejä.

Seppäsuvut Hjerpet ja Dufvat

Vasaraseppä Olof Hjerpe syntyi Mustiossa 1725. Vaimona oli Anna Johansdotter, (s. 1726) Mustiossa. Olof Hjerpe eli 73-vuotiaaksi ja Anna peräti 87-vuotiaaksi. Lapsia heillä oli 7, joista poikia kaksi. Vielä vanhoilla päivillään eli Olof pahoin velkaantuneena. Se ei tuntunut olevan kovinkaan epätavallista seppiä keskuudessa.

Vanhin poika Johan Olof (s. 1746) jatkoi sepän ammattia. Urakehitystä kuvaavat merkinnät eri vuosilta: 1775 hän oli vasarapajan renki, -77 hiilirenki, -81 mestari ja -84 vasaraseppä.

Tytär Anna Hjerpe (s. 1755) meni naimisiin suutari Magnus Romsin (s. 1754) kanssa. Magnuksen isä oli kartanonvouti Magnus Roms Karjaan Romsarbystä. Hän edusti vanhaa Romsien sukua, jotka liittyivät puun- ja hiilien hankinnan ja jokikuljetusten kautta Mustion ruukkiin.

Magnus ja Anna Romsin tytär Lovisa (s. 1788) nai talollisen Carl Levinin, ja heidän tyttärensä Carolina Dorothea (s. 1823) puolestaan meni naimisiin puuseppä Carl Fridolf Strömbergin (s. 1823) kanssa. Ja taas heidän tyttärensä Ulrica Lovisa meni naimisiin Frans Johan Blombergin kanssa.

Vuonna 1731 tuli Oravaisten Kimoon yläpajaan hiilirengiksi Johan Claesson Dufva (1699–1763). Hän työskenteli myöhemmin apulaismestarina. Naimisissa hän oli Lisa Matsdotterin (1702–1777) kanssa. Ei tiedetä, mistä he muuttivat ja olivatko he seppäsukua. Heidän nimiään ei ole Oravaisten, Vöyrin eikä Isonkyrön syntyneitten ja avioliittoon vihittyjen luetteloissa. Suvussa säilyneen tiedon mukaan he olisivat tulleet Ruotista.

Johan Claesson kamppaili taloudellisten vaikeuksien kanssa, kuten muutkin ruukin työntekijät. Seppien velkajärjestelyjen yhteydessä hänkin joutui luopumaan osasta raivaamaansa maata. Dufvan hallintaan jäi tällöin 24 kapanalaa ns. navettaniitynpeltoa, mutta hänet oikeutettiin raivaamaan lisämaata.

Lisa Matsdotterilla oli ilmeisesti oma lehmä miehensä kuoleman jälkeen, sillä hänellä oli oikeus heiniin Simässan niityllä. Hän sai lisäksi avustusta vasaraseppien kassasta. Liisan nimi on avustettavien luettelossa 1776, mutta ei enää 1778. Ehtoollisesta käynnistä on vielä merkintä 1777, mikä on ilmeisesti hänen kuolinvuotensa. Lisa Dufva asui viimeiset elinvuotensa nuoremman poikansa perheessä.

Johan Claessonilla ja Lisa Matsdotterilla oli Kimoon muuttaessaan mukanaan jo tytär Margetha. Kaikkiaan perheeseen syntyi 10 lasta.

Aikuisiksi elivät tyttäret Margetha ja Brita (s. 1732) sekä kaksi nuorinta poikaa, Petter (1742–1805) ja Henrik (1744–1825). Petter Dufva valmistui nippusepäksi ja avioitui 1766 sepäntytär Barbro Ståhlen kanssa. Barbron isä oli vasaraseppä Lars Ericsson. Petter sai vasaraseppämestarin kirjan 1774.

Henrik pääsi oppirengiksi yläpajaan ja sai muutaman kerran ahkerille oppipojille myönnettyä avustusta vasaraseppien kassasta. Hän

meni naimisiin masuunimestarin tyttären Margeta Eriksdotter Wästerbackin (1752–1811) kanssa. Apulaismestarin kirjan hän sai 1774.

Veljekset työskentelivät saman ahjon ääressä. Petter menestyi taloudellisesti veljeään paremmin. Petter Dufva muutti vasaraseppämestariksi Perniöön 1778 Kosken ruukkiin ja sieltä 1784 Linder-suvun omistamaan Mustion ruukkiin.

Petterille syntyi poika Hinrich Perniössä (1783–1863). Vaimon Hinrich löysi Perniöstä, sehän ei ollut kaukana Mustiosta, jonne hän isän mukana oli siirtynyt. Vaimo Ulrica Sevon oli korpraali ja jahtivouti Gustaf Casperssonin tytär. Hinrich jatkoi suvun perinteitä ja oli Mustiossa seppämestarina.

Isä seppämestari Petter Dufva sai kuukaudesta palkaksi muun muassa vehnää, ruista, ohraa, herneitä, silliä, mallasta, humalaa ja paloviinaa, joskus perunaakin. Seppämestari sai pitää jopa kaksi lehmää. Sen sijaan seppämestari Lars Holmström sai pitää kolmea lehmää.

Hinrich Dufvan tytär Ulrica Wilhelmina (1806–1885) meni naimisiin hovimestari Carl Gustav Strömbergin kanssa. Dufva-suvun seppiä on muitakin mm. Lars ja Johan, syntyneet n. 1770 tienoilla.

Prologi

Kaikkien Blombergien jälkiä ei ole vielä seurattu eikä Carl Pet. Blombergin tietoja Tukholmasta ole löytynyt vielä. Ruotsissa Strömbergien seppäsukuja tutkivat myöskään eivät ole vielä kaikki vastanneet kyselyyni mahdollisista kytkennöistä. Itse olen löytänyt muun muassa Eskilstunan vapaakaupungista useitakin Strömberg-nimisiä seppämestareita. Heidän sukujuuriaan en tiedä sen tarkemmin. Niitä selvittelee muun muassa Strömberg-sukuseura.

Hjerpe-suvullakin on oma tutkijansa Ruotsissa. Näiltä itsekkin olen saanut lisätietoja. Dufva-suvun tietoja on löytynyt Oravaisten ja Kimon tutkijalta.

Entä "valloonit". Vallooniseppiä tuli Belgiasta Valloniasta Suomeen ja Ruotsiin jo 1500–1600-luvuilla. Heillä oli oma raudankäsittelytaitonsa.

Myöhemmin sellaisia seppiä, joille tuo taito oli siirtynyt, kutsuttiin valloonisepiksi. Siitä kai tuo vallooni-nimi perimätietoon. Ainakaan kytkentöjä aitoihin vallooneihin ei ole löytynyt. Vaikka mistä sen tietää. Olihan 1700-luvulla kisällien otettava sukunimi, jospa sama historia on Blomberg-nimelläkin.



Alfred Blomberg Fridolf Blomberg Karl Blomberg

Fiskarsin hienotaetehtaalla v. 1893